فصل‌نامه رهیافتی در جامعه شناسی و توسعه
Journal of Approaches in Sociology and Development
https://www.jasd.ir
دوره ۱، شماره ۱، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۶۱ تا ۷۷

eISSN: 3115-7955
Research-Mixed

Identifying and prioritizing obstacles to citizen participation in urban services (Case study of Shadegan city)

Fouad Makvandi[1], Hossein Sedaghat[2], Ali Khanafereh[3]

1- Department of Public Administration, Shushtar Branch, Islamic Azad University of Shushtar, Iran
2- Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University of Babol, Iran
3- Master of Public Administration, Shushtar Branch, Islamic Azad University of Shushtar, Iran

Receive:
02 March 2025
Revise:
31 March 2025
Accept:
05 May 2025

Keywords:
Barriers to citizen participation,
Participation structures,
Urban management,
Public services

Abstract

Purpose: The purpose of the present study was to identify and prioritize the barriers to citizen participation in urban services in the city of Shadegan.

Method: The research method is applied in purpose and exploratory–mixed in design. Purposive sampling was used, and 13 participants—including members of the City Council, former and current mayors of Shadegan, and their deputies—were selected. After identifying the barriers through content analysis of previous research, a Likert-scale questionnaire was developed and distributed using the Delphi technique in three rounds, during which several components were eliminated.

Findings: Data analysis revealed four main factors—urban structure and characteristics, urban management, reward and reward expectations from participation, and participation structures—as the key barriers to citizen participation in urban services. After constructing a decision tree, a pairwise comparison questionnaire was designed, and the prioritization of barriers was obtained using Expert Choice 11 software.

Conclusion: Citizen participation leads to reduced costs because the interests of city management and residents are interdependent. When participation is realized, many essential urban services can be provided within the city itself, utilizing local capacities.

Please cite this article as (APA): Makvandi, F., Sedaghat, H. and Khanafereh, A. (2025). Identifying and prioritizing obstacles to citizen participation in urban services (Case study of Shadegan city). *Journal of Approaches in Sociology and Development*, *1*(1), 61-77.

https://doi.org/10.22034/jasd.2025.223976

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Raz Nahan Publishing.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Raz Nahan Publishing (RN.PUB)

Corresponding Author: Hossein Sedaghat
Email: rcmk.jasd@gmail.com

فصل‌نامه رهیافتی در جامعه شناسی و توسعه

دوره ۱، شماره ۱، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۶۱ تا ۷۷

https://www.jasd.ir

علمی پژوهشی (کیفی)

eISSN: 3115-7955

شناسایی و اولویت‌بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری (مورد مطالعه شهر شادگان)

فواد مکوندی[۱]، حسین صداقت[۲]، علی خنافره[۳]

۱- استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر، ایران

۲- گروه روانشناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، ایران

۳- کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر، ایران

تاریخ دریافت:
۱۲ اسفند ۱۴۰۳
تاریخ بازنگری:
۱۱ فروردین ۱۴۰۴
تاریخ پذیرش:
۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:
موانع مشارکت شهروندان،
ساختارهای مشارکت،
مدیریت شهری،
خدمات عمومی

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، شناسایی و اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان بود.

روش: روش پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و اکتشافی–آمیخته است. نمونه گیری بصورت هدفمند و از اعضای شورای شهر، شهرداران قبلی و فعلی شهر شادگان و معاونان آنها به تعداد ۱۳ نفر انجام شد. پس از شناسایی موانع از طریق تحلیل محتوا پیشینه تحقیق، پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت تهیه و بصورت فن دلفی در ۳ دور توزیع گردید که تعدادی از مؤلفه‌ها حذف گردیدند.

یافته‌ها: نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد چهار عامل ساختار و مختصات شهری مدیریت شهری، پاداش و انتظار پاداش از مشارکت و ساختارهای مشارکت موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شناسایی شدند و پس از ترسیم درخت تصمیم اقدام به تهیه پرسشنامه مقایسات زوجی گردید که از طریق نرم افزارExpert Choice ۱۱ اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان بدست آمد.

نتیجه گیری: مشارکت منجر به کاهش هزینه‌ها می‌شود زیرا منافع مدیریت شهر و ساکنان به هم وابسته است و چنانچه امر مشارکت محقق شود، بسیاری از خدمات مورد نیاز شهروندان در داخل شهر و با استفاده از ظرفیت‌های همان شهر تأمین می‌شود.

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): مکوندی، فواد، صداقت، حسین و خنافره، علی . (۱۴۰۴). شناسایی و اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری (مورد مطالعه شهر شادگان). *فصلنامه رهیافتی در جامعه شناسی و توسعه*. (۱)۱. ۶۱-۷۷.

https://doi.org/10.22034/jasd.2025.223976

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Raz Nahan Publishing.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: انتشارات راز نهان

ایمیل: rcmk.jasd@gmail.com

نویسنده مسئول: حسین صداقت

مقدمه

در جوامع امروزی افزایش جمعیت، تنوع و پیچیدگی نقش‌ها و روابط، افزایش سواد و آگاهی، گسترش رسانه‌های همگانی به همراه هزینه‌های سنگین اقتصادی اجتماعی اداره‌ی متمرکز امور و وجود پشتوانه‌های قانونی، سبب شده که شیوه‌های مشارکتی در اداره‌ی امور شهرها مورد توجه قرار گیرد (اینال ککِ و همکاران[1]، ۲۰۲۴: ۳). مشارکت شهروندی زمینه ساز پذیرش راحت‌تر تغییرات و آثار اجتماعی توسط مشارکت کنندگان است و همچنین زمینه‌ساز بالا بردن شانس دستیابی به اهداف و پایداری نتایج پروژه‌های شهری است (یاری زنگنه، ۱۴۰۴: ۱۳۷). مبحث مشارکت و دخیل کردن شهروندان در مدیریت شهری همیشه مهم بوده است تا انتظارات و انتقادات مردمی نسبت به مدیریت شهری کاهش پیدا کند. چنانچه شهروندان در امور و مسائل مرتبط با شهر مشارکت داده نشوند، احساس وجود نکرده و نسبت به شهر و محله سکونت خود حس تعلق پیدا نمی‌کنند در چنین شرایطی اکثر شهروندان مشارکت فعالی در انتخابات شهری ندارند و تنها نقد خود را نسبت به مدیریت شهر بیان می‌کنند اما چنانچه مشارکت اتفاق بیفتد، نقدها به خصوص نقدهای بیهوده کاهش پیدا کرده و به نوعی دغدغه مدیریت شهری نسبت به شهر و شهروندان کمتر می‌شود (آبسواران و همکاران،۱۴۰۳: ۳۰). مشارکت همچنین منجر به کاهش هزینه‌ها می‌شود زیرا منافع مدیریت شهر و ساکنان به هم وابسته است و چنانچه امر مشارکت محقق شود، بسیاری از خدمات مورد نیاز شهروندان در داخل شهر و با استفاده از ظرفیت‌های همان شهر تأمین می‌شود. در چنین شرایطی طرح‌ها و برنامه‌ها به صورتی بومی اجرا می‌شود. در صورتی که مشارکت به معنای واقعی محقق نشود، طرح‌ها و پروژه‌ها به دست افراد غیر بومی سپرده می‌شود و فرهنگ بومی شهر به در طول زمان به دست فراموشی سپرده شده و در پاره‌ای موارد تخریب می‌شود (عنابستانی و شیخی،۱۴۰۳: ۳). عمده متخصصان و تحلیل گران مسائل اجتماعی و توسعه به لحاظ نظری و تجربی دریافته‌اند که مشارکت اجتماعی شهروندان عاملی حیاتی و مهم در توسعه پایدار جامعه و حل معضلات و مشکلات موجود است. با این حال دستیابی به آن همواره با پیچیدگی‌ها و موانعی روبه رو بوده است. پژوهش‌های پیمایشی نشان می‌دهد که میزان مشارکت عینی و تمایل به مشارکت در شادگان بسیار پایین است و بحث مشارکت در بدنه شهرداری هنوز جنبه شعاری دارد (سیدی و همکاران،۲۰۲۴: ۲۱۰). انبوه نیازهای شهری و آسیب‌های اجتماعی متنوعی که شادگان با آن رو به رو است در کنار تجربه دهه‌های اخیر ثابت کرده است که مدیریت شهری بیش از این نمی‌تواند بدون حضور جدی و مشارکت واقعی شهروندان پاسخگوی این مشکلات باشد. بنابراین موانع مسیر تحقق مشارکت باید به سرعت رفع گردند؛ اما به منظور تحقق این امر، ابتدا باید موانع را شناسایی نمود (دوران و همکاران،۲۰۲۳: ۶۴۲). استفاده از مشارکت‌های مردمی علاوه بر اینکه امروزه برای مقابله با مشکلات شهری و کاهش جرائم محلی مرسوم شده است، خود را بعنوان راه حلی بسیار کارآمد و کم هزینه به منظور مقابله با مشکلات متعدد شهرها و شهرنشینی به خصوص در دنیای امروز که با کمبود منابع و محدودیت در استفاده از این منابع روبروایم، معرفی نموده است (حسام و چراغ پور،۲۰۲۴: ۹۴). در جهان معاصر غفلت از مردم و حقوق آنها باعث انباشت مطالبات آنان شده و نهایتاً منجر به بروز شکاف سیاسی اجتماعی در جامعه می‌شود که همین مهم اهمیت موضوع را دو چندان می‌کند، بنابراین نیاز سنجی شهروندان و پرداختن به مطالبات آنها، به مشارکت طلبیدن آنان، ایجاد درگیری ذهنی-عاطفی و احساس مسئولیت و تعلق خاطر در شهروندان می‌تواند مانع بروز بسیاری از

[1]- Inal-Cekic & et al

ناهنجاری‌ها در شهر شود (خانی و همکاران،۱۴۰۳: ۴۹). از آنجایی که بعد مشارکت مردمی در فرایند مدیریت شهری با مشکل و چالشی جدی روبه رو است و عدم شرکت بخش مردمی در امور مربوط به مدیریت شهر و نیز عدم علاقه مردم برای مشارکت در اموری که مربوط به خودشان است، مدیریت شهری را با مشکل بزرگی روبه رو می‌سازد (لی و همکاران[1]،۲۰۲۳: ۱۷۲). در برنامه‌های توسعه و نوسازی در ایران، توجه زیادی به مشارکت مردم و ایجاد سازوکارهایی جهت واگذاری برخی اختیارات تصمیم گیری و اجرایی به آنها نشده است و بی‌ثباتی‌ها و نا امنی اجتماعی و تسلط حوزهٔ دولتی بر بخش خصوصی، زیست‌جهان افراد را با مشکلات زیادی مواجه کرده و نگرش‌های دنیاگریزانه و فردگرا مجال ظهور یافته است و گسترش این امر در اقدامات توسعه‌ای اخیر به همراه محدودیت‌های ساختاری برای مشارکت، تعلق خاطر افراد را به مصالح جمعی و امور عمومی و احساس قدرت تأثیرگذاری بر آنها را کاسته است (تقی پور، ۱۴۰۳: ۱۳۵). ضرورت پرداختن به این موضوع نیز از آنجا ناشی می‌شود که جلب مشارکت فعالانه و آگاهانه‌ی مردمی یکی از اصول اساسی برای دستیابی به حکمروایی مطلوب شهری محسوب می‌شود. اساساً مشارکت آگاهانه، فعالانه و مسئولانه‌ی شهروندی خود هم لازمه و هم نتیجه‌ی تحقق جامعه مدنی محسوب می‌شود و تحقق جامعه‌ی مدنی نیز خود هم لازمه و هم نتیجه‌ی تحقق دموکراسی در یک جامعه محسوب می‌شود که این موضوع هم می‌تواند در راستای مقتدرسازی شهروندان خود یک هدف محسوب می‌شود، و هم می‌تواند به مثابهی ابزاری به کمک برنامه ریزان شهری آمده و منجر به برنامه ریزی در راستای تخصیص بهینه‌ی منابع و جلوگیری از تحمیل هزینه‌های اجتماعی اقتصادی و محیطی آتی ناشی از عدم نیاز سنجی شهروندان شود و الگوی برنامه ریزی شهری را از برنامه ریزی برای مردم به برنامه ریزی با مردم تغییر دهد. حال که مسائل موجود جامعه شهری در خصوص رعایت ترافیک، توجه به فضای سبز، همکاری با شهرداری‌ها در زمینه ساخت و سازها، جمع آوری زباله، ایمنی شهری و مسائل عدیده دیگر به نوعی ما را در رسیدن به توسعه فراگیر با مشکل مواجه ساخته است، راهکار اساسی چه می‌تواند باشد؟ عوامل مؤثر بر موانع مشارکت شهروندان در مدیریت شهری کدامند؟ دسته بندی این عوامل به چه صورتی است؟ اولویت بندی این عوامل کدامند؟

مفاهیم و مبانی نظری

- کنش اجتماعی پارسونز (مشارکت به مثابه کنش اجتماعی)

یکی از مهمترین نظریه‌ها در زمینه تبیین کنش مشارکت مردمی نظریه کنش اجتماعی مطرح شده از سوی پارسونز[2] است. به عقیده‌ی پارسونز، دو عنصر محیط فیزیکی و ارزش‌های غایی بر کنش اثر می‌گذارند؛ محیط اورگانیک-فیزیکی، تسهیلات محیطی را برای فرد فراهم می‌کند (نظیر امکانات موجود در هر خانواده، محله، و منطقه‌ی زندگی، مثل وجود سازمان‌ها و نهادهای مشارکتی، ارزیابی از وجود این امکانات، و نبودن آن به عنوان مانع مشارکت) و ارزش غایی نیز نمادی ناظر بر آینده است (نظیر امید به آینده و بهبود شرایط با فعالیت فرد). در بین عناصر مطرح، عنصری که میزان اطلاعات آن بالاتر است، کنترل بیش‌تری بر کنش دارد و آن را از بالا به پایین مورد توجه قرار می‌دهد؛ بر این اساس، محیط طبیعی، اورگانیسم رفتاری، نظام شخصیتی، و نهایتاً ارزش‌های غایی، به ترتیب، کم‌ترین اطلاعات و بیش‌ترین

[1] - Li& etal
[2] - Parsons

انرژی را دارند (بابگت و همکاران[1]،۲۰۲۲: ۳۲۱). از نظر پارسونز، انسان در کنش خود آزاد است و کنش نیز گرچه تا حدی ارادی و اختیاری است، ولی آزاد مطلق نیست و کنش‌گر تحت شرایط ساختاری در جامعه عمل می‌کند؛ بنابراین، عوامل و شرایط سطح کلان، کنش انسان را مقید و مشروط می‌کند و نتیجه این است که انسان هرچند در اعمال خود مقید به شرایط اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی است، می‌تواند با کنش خود این ساختارها را تغییر دهد (قرایی،۲۰۲۲: ۸۲). پارسونز اندیشه کنش را به مفهوم نظام اجتماعی بسط می‌دهد. نظام اجتماعی حول هنجارها و ارزش‌هایی ساخته می‌شود که بخشی از محیط کنش‌گران را تشکیل می‌دهد. پارسونز در کتاب "ساختار کنش اجتماعی" نظریه‌ای با عنوان نظریه سیستم‌ها دارد. وی در این نظریه نظام کنش را متشکل از چهار جزء می‌داند که عبارت‌اند از: نظام فرهنگی، نظام اجتماعی، نظام شخصیتی و نظام زیستی. پارسونز برای این خرده‌سیستم‌ها الگویی با عنوان آجیل[2] معرفی می‌کند که برای حفظ و بقای یک سیستم اجتماعی لازمند و به کارکردهای هر سیستم در جهت بقای جامعه اشاره دارند. این چهار کارکرد در کلی‌ترین سطح آن، با چهار نظام کنش پیوند دارند (دانایی‌فرد و همکاران،۱۴۰۰: ۲۲).

ارگانیسم زیست‌شناختی؛ ارگانیسم زیست شناختی، نوعی نظام کنش است که کارکرد تطبیقی‌اش را از طریق سازگاری و تغییر شکل جهان خارجی انجام می‌دهد.

نظام شخصیتی؛ نظام شخصیتی، کارکرد دستیابی به هدف را از طریق تعیین هدف‌های نظام و بسیج منابع برای دستیابی به آن‌ها، انجام می‌دهد.

نظام اجتماعی؛ نظام اجتماعی، با تحت نظارت در آوردن اجزای سازنده‌اش، کارکرد یکپارچگی را انجام می‌دهد.

نظام فرهنگی؛ نظام فرهنگی، کارکرد سکون را با تجهیز کنشگران به هنجارها و ارزش‌هایی که آن‌ها را به کنش بر می‌انگیزند، انجام می‌دهد (تانگ و لئو[3]،۲۰۲۲: ۱۲).

- نقش دین در گسترش مشارکت در بین شهروندان

دین در گسترش مشارکت سیاسی و اجتماعی اهمیت زیادی دارد. تأثیر دین در گسترش مشارکت مردمی در طول تاریخ، به‌ویژه در جهان اسلام، انکارناپذیر است. ابن‌خلدون، متفکر بزرگ اسلامی، دربارهٔ نقش دین در مشارکت می‌گوید: «و دین در بین نیروها وحدت می‌آفریند، رقابت‌ها و حسادت‌ها را از بین می‌برد و به افراد روحیهٔ ایثار می‌بخشد. این روحیه به افزایش مشارکت و ایجاد دولت‌های وسیع می‌انجامد. چنان‌چه باورهای مذهبی به‌دلیل تجمل‌پرستی و غیره به رکود گراید، وحدت اجتماعی متزلزل می‌شود» (مولوی و حمیدی،۱۴۰۲: ۹۵).

- موانع مشارکت شهروندی از دیدگاه مانفرد (۲۰۱۱)

مشارکت مدنی از اساسی‌ترین مقوله‌های فرهنگ شهری است که در نتیجه‌ی آن مشارکت در توسعه شهری، بهبود کیفیت محل سکونت و توسعه شهری پایدار حاصل خواهد شد. بنابراین شناسایی موانع مشارکت شهروندی از اهمیت بسزایی برخوردار است. مانفرد (۲۰۱۱) موانع مشارکت را به شرح زیر نام می‌برد:

[1] - Bhagat & etal
[2] - AGIL
[3] - Tong & Liu

الف- موانع اجرایی مشارکت:

۱- برنامه ریزی متمرکز،۲- ساز و کارهای نامناسب توزیع، ۳- فقدان هماهنگی محلی،۴- نامناسب بودن فن آوری طرح مورد نظر،۵- محتوای نامربوط پروژه مورد نظر،۶- فقدان ساختارهای محلی (آهنگری،۱۴۰۲: ۳۰).

ب: موانع فرهنگی

موانع فرهنگی مشارکت عبارت است از:

۱- جهل: انسان جاهل توانایی مشارکت زیادی را ندارد. به دلیل شناخت زیادی از محیط ندارد، از همنوعان و از طبیعت اطراف هم نمی‌تواند داشته باشد.

۲- خودخواهی و خودمحوری: خودخواهی و خودمحوری، نشانه بسته بودن است. انسان خودخواه و خودمحور انسانی است که توانایی، شناخت و درک جهان بیرونی خود را ندارد و نمی‌تواند با آن‌ها در بیامیزد و به دنیای دیگران نفوذ کند. عوامل تاریخی و اجتماعی روانی زیادی به این تنگ نظری و خودمحوری کمک کرده است و در یک جمله می‌توان از آن به ناایمنی اشاره نمود. انسان ناایمن دایمادر تهدید است و طبیعی است که مانع از مشارکت مردم خواهد شد (دنگ و فی[1]،۲۰۲۳: ۱۴۵).

۳-عدم کنجکاوی

۴- فقدان همدلی: برای هر گونه مشارکتی انسان نیاز به احساس همدلی دارد. همدلی به معنای درک دیگران است

۵-عدم اعتماد: شخصی که به خود اعتماد ندارد، طبیعی است که به دیگران هم نمی‌تواند اعتماد داشته باشد. اعتماد روح مشارکت است و اگر از یک جامعه گرفته شود آن جامعه ناتمام و فاقد هر گونه استعدادی می‌شود و لذا کارکرد مهم فرهنگ که ایجاد انسجام اجتماعی و وحدت است، مشخص نمی‌شود.

احساس حقارت: یکی از عوامل بازدارنده احساس حقارت ناشی از بی نقشی است. انسانی که نقشی را ایفا نمی‌کند خودش را مفید نمی‌داند. اصولاً این خصوصیت به سلطه پذیری بر می‌گردد (ادس و اریسل اوندر[2]،۲۰۲۳: ۲۶۸).

ج: موانع ساختاری

موانع اجرایی و فرهنگی به طور پیچیده‌ای به حمایت‌ها یا مخالفت‌های ساختاری که با آن رو به رو هستند، وابسته‌اند. موانع ساختاری اعم از محلی، ملی و بین المللی، محیطی را که مشارکت می‌تواند در آن به وقوع بپیوندد، تعیین می‌کنند. موانع ساختاری، برای نیل به مشارکت، موانعی بنیادی هستند. این ساختار در سطح منطقه‌ای و محلی سرایت می‌کند و تمام مؤسسات و روابط رسمی و غیر رسمی را فرا می‌گیرد. ابتکارات مشارکتی که از پایین سرچشمه می‌گیرد، با دو انتخاب مواجه می‌شود (فریدی ثانی و همکاران،۱۴۰۲: ۱۹۶).

پیشینه تحقیق

- هاشمی و همکاران (۱۴۰۳) تحقیقی را تحت عنوان ارزیابی شاخص‌های مؤثر بر مشارکت شهروندان در امور شهری در شهر کرمانشاه با رویکرد معادلات ساختاری تفسیری انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد شاخص‌های شفافیت، پاسخگویی، کارایی و مشارکت مندی و شاخص‌های عینی جز متغیرهای پیوندی هست که از قدرت نفوذ و وابستگی

[1] - Deng & Fei
[2] - Ateş & Erinsel Önder

بالایی برخوردارند ولی شاخص شفافیت و پاسخگویی به سمت عوامل کلیدی سوق دارند و در مرز بین شاخص‌های پیوندی و کلیدی قرار دارند که از قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی برخوردارند و بیشترین تأثیر بر امور شهری می‌گذارد و همچنین شاخص‌های ذهنی از قدرت نفوذ ضعیف، ولی وابستگی بالایی برخوردار است و بیشترین تأثیر را از عوامل کلیدی و پیوندی می‌پذیرد.

- خانی و همکاران (۱۴۰۳) تحقیقی را تحت عنوان تحلیل جامعه‌شناسی مشارکت شهروندان در بازآفرینی بافت‌های فرسودهٔ شهری محلهٔ جوادیه شهر تهران انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد اقداماتی از جمله شفاف‌سازی و ایجاد اعتماد، آگاهی‌بخشی درست به مردم و انجام تبلیغات صحیح، ارائهٔ تسهیلات مناسب و آسان به شهروندان در نوسازی منازلشان، توجه به ارزش‌های قومی و محلی و حفظ هویت بافت، تدریجی بودن برنامه‌های بازآفرینی و اجرای آن و یکپارچگی در مدیریت از مولفه‌های اصلی جلب مشارکت مردم در بافت‌های فرسودهٔ شهری هستند. همچنین، اگر بازآفرینی با حفظ حقوق افراد، در نظر گرفتن حق مالکیت آن‌ها و مدیریت صحیح در ساختمان‌های بازآفرینی‌شده، توجه به نیازهای ضروری مردم، توسعهٔ فضاهای گفتمانی، توسعه و ایجاد دسترسی به فضاهای عمومی مانند بوستان‌ها و فضاهای سبز، اصلاح و شکل‌دهی مناسب به معابر شهری، آگاه‌سازی و آموزش مالکان، ایجاد تسهیلات و مشوق برای آن‌ها، توانمندسازی محلات، اثرات فرهنگی و اجتماعی برنامه‌های بازآفرینی، توجه به محیط زیست، همراه باشد، در مشارکت مردمی تاثیرگذار است. در همین راستا، به‌کارگیری روش‌های نوین در بازآفرینی و تأمین امنیت فیزیکی ساختمان‌های نوساز، تاکید بر مدیریت یکپارچه در برنامه‌ریزی برای بازآفرینی، توجه به حقوق مالکان، توجه به انجام تکالیف سازمان‌های مرتبط با برنامه‌های بازآفرینی، تداوم در برنامه‌ریزی و اجرای آن، در نظر گرفتن عدالت در برخورداری از امکانات شهری و نیاز به برخی اصلاحات در قوانین مرتبط به بازآفرینی از سایر موارد حائز اهمیت است.

- تقی پور (۱۴۰۳) تحقیقی را تحت عنوان بررسی ون قش سرمایه اجتماعی شهروندان و مشارکت در اجرای طرح‌ها در توسعه شهری با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: شهر فریدونکنار) انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، روابط اجتماعی) و مشارکت شهروندان در اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری رابطه معنادار وجود دارد. یعنی کسانی که در در اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری مشارکت داشتند بیشتر ازشهروندانی که مشارکت نداشتند دارای سرمایه اجتماعی بودند. همچنین براساس نتایج رگرسیون چند متغیره اعتماد اجتماعی بیشترین تأثیر بر مشارکت شهروندان در اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری دارد.

- صبور و همکاران[1] (۲۰۲۴) تحقیقی را تحت عنوان بررسی نقش مشارکت‌های مردمی در توسعه و نگهداری فضاهای سبز شهری تاشکند انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد با افزایش قدرت اقتصادی شهروندان، میل به توسعه و نگهداری فضاهای سبز شهری افزایش قابل توجهی می‌یابد. علاوه بر این عوامل اجتماعی و نیز ارتقاء دانش محیط زیستی شهروندان و فرهنگ سازی می‌تواند کمک بسیاری به نگهداری و توسعه فضای سبز شهر تاشکند نماید.

[1] - Saboor & etal

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر روش، اکتشافی – آمیخته و به صورت میدانی با تکنیک پیمایش انجام گرفته است. همچنین این پژوهش از نظر وسعت پهنانگر، و از نظر دامنه خرد و از نظر زمانی یک بررسی مقطعی است. در این مطالعه برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استفاده شده است، اما پیش از آغاز پیمایش، پرسشنامه ابتدایی جهت سنجش نظرات خبرگان مورد آزمون قرار گرفت و با استفاده از نتایج بدست آمده، تنظیم و نهایی شد. برای اطمینان از اعتبار پرسشنامه از نظر کارشناسان مربوط و خبرگان و همچنین از آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه استفاده شده است و بر همین اساس، ضریب آلفا پایایی برای تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۷ بوده است.

جامعه آماری پژوهش حاضر، اعضای شورای شهر، شهرداران قبلی و فعلی شهر شادگان و معاونان آنها هستند که به عنوان خبرگان دخیل در کار شناسایی شدند و در ادامه نظر این افراد به عنوان خبره جهت اولویت بندی عوامل تاثیرگذار گردآوری شد. با توجه به استفاده از روش دلفی، از نمونه گیری هدفمند در دسترس استفاده شده است. نمونه مطالعه حاضر، ۱۳ نفر از خبرگان می‌باشد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. در ادامه در بحث یافته‌های پژوهش، برای آزمون و تحلیل داده‌ها و یافته‌های بدست آمده، از آزمون T تک نمونه‌ای، و در ادامه از مدل‌های فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP و نرم افزار Expert Choice برای وزن دهی و رتبه بندی موانع مشارکت شهروندی در خدمات شهری استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهرستان شادگان کدامند؟

جهت پاسخ به این سؤال، پرسشنامه‌ای ساختار یافته با طیف ۹ تایی لیکرت، مشتمل بر ۲۹ سؤال، در طی سه دور در اختیار ۱۳ نفر از خبرگان قرار گرفت و پس از جمع آوری پرسشنامه‌های تکمیل شده و ارزیابی نتایج این دور دلفی، ۴ عامل اصلی و ۲۲ زیرعامل حائز اهمیت شناخته شدند و پس از گذشت ده روز، از نظرخواهی اولیه، عوامل حائز اهمیت، جهت انجام دور بعدی دلفی در قالب یک پرسشنامه ۲۶ سوالی مشتمل بر ۲۲ سؤال مربوط به زیرعامل های حائز اهمیت مورد ارزیابی مجدد قرار گرفتند که داده‌های جمع آوری شده نشان از کاهش مجدد زیرعامل ها، از ۲۲ زیرعامل به ۲۰ زیرعامل داشت در ادامه و پس از گذشت ده روز، از نظرخواهی دوم، عوامل حائز اهمیت، جهت انجام دور بعدی دلفی در قالب یک پرسشنامه ۲۴ سوالی مشتمل بر ۲۰ سؤال مربوط به زیرعامل های حائز اهمیت مورد ارزیابی مجدد قرار گرفتند که داده‌های جمع آوری شده نشان از کاهش مجدد زیرعامل ها، از ۲۰ زیرعامل به ۱۹ زیرعامل داشت و بدین ترتیب اجماع حاصله، ۴ عامل اصلی و ۱۹ زیرعامل را بعنوان عوامل حائز اهمیت معرفی کرد.

جدول ۱: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به پرسشنامه‌ی نخست (۲۹ سوالی) شناسایی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری	نتیجه
ساختار و مختصات شهری	۶/۹۲	۱/۲۵	۵/۵۲	۰/۰۰۰	با اهمیت
مدیریت شهری	۷/۴۶	۱/۱۲	۷/۸۷	۰/۰۰۰	با اهمیت
پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	۶/۸۵	۱/۲۱	۵/۴۸	۰/۰۰۰	با اهمیت
ساختارهای مشارکت	۶/۴۶	۱/۶۱	۳/۲۶	۰/۰۰۷	با اهمیت
اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکنده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)	۷/۲۳	۱/۰۹	۷/۳۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی	۷/۲۳	۱/۴۸	۵/۴۳	۰/۰۰۰	با اهمیت
نقش مهاجرپذیری و تنوع دیدگاه در شهر	۵/۵۴	۰/۹۶	۲/۰۰۷	۰/۰۴۸	با اهمیت
سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن	۶/۶۹	۱/۱۸	۵/۱۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری	۶/۷۷	۱/۲۳	۵/۱۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
طبقه بندی محلات مختلف شهری از لحاظ فرهنگی و اقتصادی	۴/۱۵	۱/۲۱	۲/۵۱	۰/۰۲۷	بی اهمیت
پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان	۷/۳۱	۱/۵۴	۵/۳۷	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری	۷/۱۵	۱/۴۶	۵/۳۰	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان	۶/۷۷	۱/۸۷	۳/۳۹	۰/۰۰۵	با اهمیت
عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران	۶/۹۲	۱/۱۱	۶/۲۱	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم مساوات طلبی مسئولین شهری	۵/۸۵	۱/۱۴	۲/۶۶	۰/۰۲	با اهمیت
عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران	۷	۰/۹۱	۷/۸۹	۰/۰۰۰	با اهمیت
ساختار نامناسب سازمانی، نظام ارتقاء، تنبیه و پاداش ناکارآمد	۴/۲۳	۰/۹۲	۲/۹۹	۰/۰۱۱	بی اهمیت
بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها	۶/۰۸	۱/۱۱	۳/۴۸	۰/۰۰۵	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت	۷/۳۱	۱/۱۸	۷/۰۳	۰/۰۰۰	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت	۷/۰۸	۱/۹۳	۳/۸۷	۰/۰۰۲	با اهمیت
لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت	۶/۹۲	۱/۵۵	۴/۴۶	۰/۰۰۱	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت	۶/۷۷	۱/۲۳	۵/۱۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
فقدان و یا ضعف NGO ها	۷/۳۸	۱/۷۵	۴/۸۹	۰/۰۰۰	با اهمیت
کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی	۷/۱۵	۲/۲۳	۳/۴۸	۰/۰۰۵	با اهمیت

عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی	۶/۲۳	۱/۳۰	۳/۴۱	۰/۰۰۵	با اهمیت
عدم توانمندسازی شهروندان	۶	۱/۴۷	۲/۴۴	۰/۰۳۱	با اهمیت
جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت	۷	۱/۶۸	۴/۲۸	۰/۰۰۱	با اهمیت
عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب	۶/۵۴	۱/۱۹	۴/۶۲	۰/۰۰۱	با اهمیت
فقدان منشور شهروندی مناسب در شهرداری	۴/۰۸	۰/۷۶	۴/۳۸	۰/۰۰۱	بی اهمیت

جدول ۲: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به پرسشنامه‌ی دوم (۲۶ سوالی) شناسایی عوامل

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری	نتیجه
ساختار و مختصات شهری	۶/۸۵	۱/۲۱	۵/۴۸	۰/۰۰۰	با اهمیت
مدیریت شهری	۷/۳۸	۱/۰۴	۸/۲۳	۰/۰۰۰	با اهمیت
پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	۶/۷۷	۱/۰۹	۵/۸۴	۰/۰۰۰	با اهمیت
ساختارهای مشارکت	۶/۳۸	۱/۵۰	۳/۳۲	۰/۰۰۰	با اهمیت
اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکنده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)	۷/۱۵	۰/۹۸	۷/۸۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی	۷/۱۵	۱/۴۰	۵/۵۲	۰/۰۰۰	با اهمیت
نقش مهاجرپذیری و تنوع دیدگاه در شهر	۴/۶۲	۱/۲۶	۱/۱	۰/۲۹۳	بی اهمیت
سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن	۶/۶۲	۱/۱۲	۵/۱۹	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری	۶/۶۹	۱/۱۸	۵/۱۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان	۷/۲۳	۱/۵۳	۵/۲۳	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری	۷/۰۸	۱/۶۰	۴/۶۶	۰/۰۰۱	با اهمیت
عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان	۶/۶۹	۱/۹۷	۳/۰۹	۰/۰۰۹	با اهمیت
عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران	۶/۸۵	۱/۰۶	۶/۲۳	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم مساوات طلبی مسئولین شهری	۴/۵۴	۱/۴۵	۶/۱۴	۰/۲۷۳	بی اهمیت
عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران	۶/۹۲	۰/۸۶	۸/۰۴	۰/۰۰۰	با اهمیت
بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها	۶	۱/۱۵	۳/۱۲	۰/۰۰۹	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت	۷/۲۳	۱/۰۹	۷/۳۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت	۷	۲/۰۸	۳/۴۶	۰/۰۰۵	با اهمیت
لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت	۶/۸۵	۱/۶۷	۳/۹۷	۰/۰۰۲	با اهمیت

لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت	۶/۶۹	۱/۱۸	۵/۱۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
فقدان و یا ضعف NGO ها	۷/۳۱	۱/۷۵	۴/۷۵	۰/۰۰۰	با اهمیت
کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی	۷/۰۸	۲/۱۷	۳/۴۳	۰/۰۰۵	با اهمیت
عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی	۶/۱۵	۱/۴۶	۲/۸۴	۰/۰۱۵	با اهمیت
عدم توانمندسازی شهروندان	۵/۹۲	۱/۴۴	۲/۳۰	۰/۰۴	با اهمیت
جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت	۶/۹۲	۱/۷۵	۳/۹۵	۰/۰۰۲	با اهمیت
عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب	۶/۴۶	۱/۲۶	۴/۱۶	۰/۰۰۱	با اهمیت

جدول ۳: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به پرسشنامه‌ی سوم (۲۴ سوالی) شناسایی عوامل

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری	نتیجه
ساختار و مختصات شهری	۷	۱/۰۸	۶/۶۷	۰/۰۰۰	با اهمیت
مدیریت شهری	۷/۵۴	۰/۹۶	۹/۴۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	۶/۹۲	۰/۹۵	۷/۲۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
ساختارهای مشارکت	۶/۵۴	۱/۶۶	۳/۳۳	۰/۰۰۶	با اهمیت
اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکنده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)	۷/۳۱	۱/۱۰	۷/۵۰	۰/۰۰۰	با اهمیت
نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی	۷/۳۱	۱/۴۹	۵/۵۷	۰/۰۰۰	با اهمیت
سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن	۶/۷۷	۱/۳۰	۴/۹۰	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری	۶/۸۵	۱/۲۱	۵/۴۸	۰/۰۰۰	با اهمیت
پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان	۷/۳۸	۱/۵۰	۵/۷۲	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری	۷/۲۳	۱/۵۸	۵/۰۶	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان	۶/۸۵	۱/۹۹	۳/۳۳	۰/۰۰۶	با اهمیت
عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران	۷	۱/۰۸	۶/۶۷	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران	۷/۰۸	۱/۰۳	۷/۲۱	۰/۰۰۰	با اهمیت
بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها	۶/۱۵	۱/۱۴	۳/۶۳	۰/۰۰۳	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت	۷/۳۸	۰/۸۷	۹/۸۸	۰/۰۰۰	با اهمیت
لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت	۷/۱۵	۲/۱۵	۳/۶۰	۰/۰۰۴	با اهمیت
لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت	۷	۱/۷۸	۴/۰۵	۰/۰۰۲	با اهمیت

لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت	۶/۸۵	۰/۲۱	۵/۴۸	۰/۰۰۰	با اهمیت
فقدان و یا ضعف NGO ها	۷/۴۶	۱/۷۱	۵/۱۸	۰/۰۰۰	با اهمیت
کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی	۷/۲۳	۲/۱۶	۳/۷۱	۰/۰۰۳	با اهمیت
عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی	۶/۳۱	۱/۶۵	۲/۸۵	۰/۰۱۵	با اهمیت
عدم توانمندسازی شهروندان	۴/۴۶	۱/۱۹	۱/۶۲	۰/۱۳۱	بی اهمیت
جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت	۷/۰۸	۱/۵۵	۴/۸۲	۰/۰۰۰	با اهمیت
عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب	۶/۶۲	۱/۱۹	۴/۸۹	۰/۰۰۰	با اهمیت

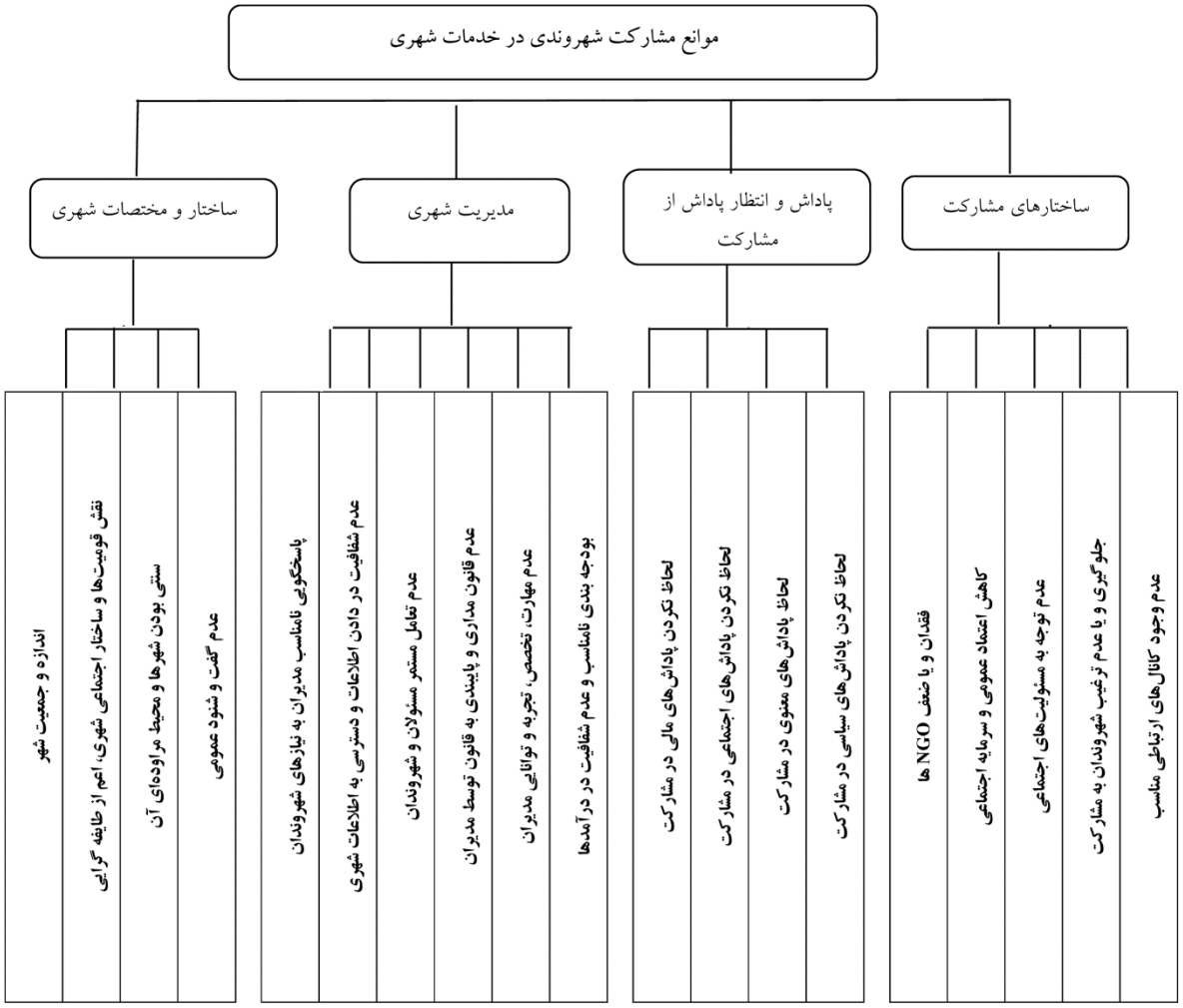

نمودار شبکه‌ای تحقیق (منبع: نتایج تحقیق).

در ادامه بحث یافته‌های پژوهش، برای بررسی و رتبه بندی موانع مشارکت شهروندی در خدمات شهری، با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP و نرم افزار Expert Choice برای وزن دهی و به کمک پرسشنامه‌ای که توسط خبرگان تکمیل شده است به ارزشابی موانع مشارکت شهروندی در خدمات شهری پرداخته شده است. در این پژوهش ۵ شاخص اصلی با زیر شاخص‌های خود به منظور انتخاب مهم‌ترین عوامل کلیدی درهر شاخص براساس ترکیب روش‌های

تصمیم گیری شناسایی شده است که ماتریس مقایسات زوجی تصمیم گیرنده و نتایج اویت بندی شاخص‌های اصلی به صورت زیر محاسبه شده است.

جدول ۴: ماتریس مقایسات زوجی شاخص‌های پژوهش با توجه به شاخص‌های اصلی

معیارهای اصلی	مدیریت شهری	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	ساختارهای مشارکت
ساختار و مختصات شهری	۱/۳۲۱	۱/۴۱۲	۲/۰۱۵
مدیریت شهری		۲/۱۲۴	۲/۸۴۱
پاداش و انتظار پاداش از مشارکت			۱/۴۲۵
ساختارهای مشارکت			

جدول ۵: اولویّت بندی معیارهای اصلی

ردیف	معیارهای اصلی	وزن	اولویت
۱	ساختار و مختصات شهری	۰/۲۸۱	۲
۲	مدیریت شهری	۰/۳۹۰	۱
۳	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	۰/۱۹۲	۳
۴	ساختارهای مشارکت	۰/۱۳۷	۴

جدول ۶: مقایسه وزن نسبی و درصد وزن نهایی هر یک از شاخص‌ها

معیار	وزن نسبی	زیرمعیارها	وزن نسبی	درصد وزن نهایی
ساختار و مختصات شهری	۰/۲۸۱	اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکنده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)	۰/۳۷۸	۱۰/۶۲
		نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی	۰/۲۷۶	۷/۷۵
		سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن	۰/۱۵۱	۴/۲۴
		عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری	۰/۱۹۵	۵/۴۷
مدیریت شهری	۰/۳۹۰	پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان	۰/۲۹۳	۱۱/۴۲
		عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری	۰/۲۲۵	۸/۷۷
		عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان	۰/۱۰۰	۳/۹
		عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران	۰/۱۳۴	۵/۲۲
		عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران	۰/۱۶۷	۶/۵۱

معیار	وزن نسبی	زیرمعیارها	وزن نسبی	درصد وزن نهایی
		بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها	۰/۰۸۱	۳/۱۵
پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	۰/۱۹۲	لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت	۰/۳۷۵	۷/۲
		لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت	۰/۲۶۸	۵/۱۴
		لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت	۰/۲۰۶	۳/۹۵
		لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت	۰/۱۵۱	۲/۸۹
ساختارهای مشارکت	۰/۱۳۷	فقدان و یا ضعف NGO ها	۰/۳۲۴	۴/۴۳
		کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی	۰/۲۵۶	۳/۵۰
		عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی	۰/۱۰۵	۱/۴۳
		جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت	۰/۱۸۱	۲/۴۷
		عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب	۰/۱۳۴	۱/۸۳

نتیجه گیری

احساس ضرورت مدیریت شهری نسبت به مشارکت شهروندان در امور شهری (طراحی، اجرا و نظارت برنامه‌های شهری)، مستلزم رفع خلاهای مشارکت و شناسایی راه حل‌های مناسب جهت حل این مسئله است. برای بررسی این موضوع، و شناسایی موانع مشارکت شهروندان در امور شهری شهر شادگان پژوهش فوق انجام شده است و موانع مشارکت شهروندان از لحاظ اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی، قانونی و کالبدی بررسی گردید تا پس از شناخت واقع بینانه از وضع موجود بتوان نسبت به بهبود و رفع موانع مشارکت شهروندان و برنامه ریزی برای رفع موانع و ایجاد زمینه‌های مشارکت شهروندان اقدام کرد. شایان ذکر است امروزه در جوامع پیشرفته، مشارکت مردم در برنامه‌های شهری نهادینه شده و حقوق و تکالیف مدیران شهری و شهروندان مشخص شده است مشارکت از مرحلهٔ طراحی برنامه‌ها و الگوهای علمی اجرایی تا ارائه، تأیید و تصویب، اجرا و نظارت ادامه دارد. الگوهای برنامه‌ریزی مشارکتی، اعتماد شهروندان به نتایج حاصله را افزایش می‌دهد، میزان دقت، حساسیت و ابعاد آن را روشن می‌سازد و مشارکت واقعی و هدفمند آنان را تضمین می‌کند. در این فرایند، مشارکت نه تنها هزینه محسوب نمی‌شود بلکه به ارتقاء کیفیت زندگی، آرامش و آسایش شهروندان منجر می‌شود. اما در ایران، آن جا که از مشارکت شهروندان سخن رانده می‌شود، مشارکت توده‌ای، فاقد نظم و انسجام، فقدان طبقه بندی نیازها و خواست‌ها در این زمینه نمود دارد و امری سمبلیک، شعاری و نمادین است این نوع مشارکت نه تنها راه گشا نبوده بلکه مسائل و مشکلات متعددی به دنبال داشته است. زمانی که از مشارکت سخن گفته می‌شود، نحوه و چگونگی مشارکت امری مغفول باقی می‌ماند و مشارکت کنندگان نمی‌دانند مکانیزم مشارکت چیست؟ نحوهٔ تعامل با مدیران شهری چگونه باید باشد؟ در چه اموری و چگونه می‌توان مشارکت کرد؟. عدم پاسخگویی به این گونه پرسش‌ها و موارد مطروحهٔ دیگر ضمن ایجاد سردرگمی در مردم، مدیران شهری را قانع می‌سازد که مشارکت مردم امری وقت‌گیر، پرهزینه و غیر ضرور است. باید اذعان داشت که مشارکت دارای ساز

وکارها، ضرورت‌ها و پیش زمینه‌هاست که در صورت محقق نشدن آن امکان مشارکت واقعی و هدفمند در جهت بهبود امور پدید نمی‌آید.

۱- موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان کدامند؟

در این پژوهش با استفاده از ادبیات موضوع و نظرات خبرگان، اعضای شورای شهر، شهرداران قبلی و فعلی شهر شادگان و معاونان آنها، با استفاده از روش دلفی جمعاً ۴ شاخص اصلی شناسایی شدند که این شاخص‌ها عبارتند از ۱- مانع ساختار و مختصات شهری که دارای زیرعامل‌های اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکنده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)، نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی، سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن و عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری می‌باشد.۲- مانع مدیریت شهری که دارای زیرعامل‌های پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان، عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری، عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان، عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران، عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران، بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها می‌باشد.۳- مانع پاداش و انتظار پاداش از مشارکت با زیرعامل‌های لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت، لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت، لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت و لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت و ۴- مانع ساختارهای مشارکت که دارای زیرعامل‌های فقدان و یا ضعف NGO ها، کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی؛ عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی، جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت و عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب می‌باشد. یافته‌های فوق با نتایج رضائی و همکاران (۱۳۹۶)، اعظم آزاده و همکاران (۱۳۹۵)، لطیفی و همکاران (۱۳۹۳)، نبوی و همکاران (۱۳۹۳)، خادم الحسینی و همکاران (۱۳۹۰)، صداقتی فرد (۸۸-۱۳۸۷)، یزدان پناه (۱۳۸۶) و مانفرد (۲۰۱۱) همخوانی دارد.

۲- اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان چگونه است؟

به منظور وزن دهی و اولویت بندی مؤلفه‌های شناسایی شده از روش تصمیم گیری با کمک تحلیل AHP استفاده شده است که با توجه به نتایج بدست آمده در بین موانع شناسایی شده مدیریت شهری با وزن ۰/۳۶۰ در اولویت اول قرار گرفته و بعد از آن ساختار و مختصات شهری با وزن ۰/۲۸۱، پاداش و انتظار پاداش از مشارکت با وزن ۰/۱۹۲ و در آخر ساختارهای مشارکت با وزن ۰/۱۳۷ قرار دارند. همچنین در بین زیرعامل‌های ساختار و مختصات شهری معیار اندازه و جمعیت شهر با وزن ۳۷۸/. بیشترین اهمیت و شاخص سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن با وزن نسبی ۰/۱۵۱ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. در بین زیرعامل‌های مدیریت شهری معیار پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان با وزن ۲۹۳/. بیشترین اهمیت و شاخص بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها با وزن نسبی ۰/۰۸۱ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. در بین زیرعامل‌های پاداش و انتظار پاداش از مشارکت معیار لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت با وزن ۳۷۵/. بیشترین اهمیت و شاخص لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت با وزن نسبی ۰/۱۵۱ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. و در نهایت در بین زیرعامل‌های ساختارهای مشارکت معیار فقدان و

یا ضعف NGO ها با وزن ۳۲۴/. بیشترین اهمیت و شاخص عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی با وزن نسبی ۰/۱۰۵ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. یافته‌های فوق با نتایج رضائی و همکاران (۱۳۹۶)، اعظم‌آزاده و همکاران (۱۳۹۵)، لطیفی و همکاران (۱۳۹۳)، نبوی و همکاران (۱۳۹۳)، خادم الحسینی و همکاران (۱۳۹۰)، صداقتی فرد (۸۸-۱۳۸۷)، یزدان پناه (۱۳۸۶) و مانفرد (۲۰۱۱) همخوانی دارد.

منابع

۱. آبسواران، فاطمه؛ سالاری، عاطفه؛ مرادی، نسرین؛ فهیمی، مهنوش. (۱۴۰۳). اهمیت ظرفیت شهرداری‌ها (مدیریت شهری) در توسعه اجرای حقوق شهروندی. فصلنامه مطالعات حقوق، (۴۳)، ۲۹- ۳۵.

۲. آهنگری، نوید. (۱۴۰۲). تأثیر کیفیت خدمات شهر هوشمند بر مشارکت شهروندان در مواقع اضطراری مخاطرات محیطی منطقهٔ ۷ شهر تهران. فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، (۱۶)، ۲۸- ۴۱.

۳. تقی پور، فرزین. (۱۴۰۳). بررسی ونقش سرمایه اجتماعی شهروندان و مشارکت در اجرای طرح‌ها در توسعه شهری با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: شهر فریدونکنار). فصلنامه مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری،۱۰(۳)، ۱۳۴- ۱۵۰.

۴. خانی، مریم؛ محسنی، رضاعلی؛ شیخی، محمد. (۱۴۰۳). تحلیل جامعه‌شناسی مشارکت شهروندان در بازآفرینی بافت‌های فرسودهٔ شهری محلهٔ جوادیه شهر تهران. فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، (۲۰)، ۴۸-۶۰.

۵. دانایی‌فرد، حسن، خائف الهی، احمد و حسینی، سیدمجتبی (۱۴۰۰). رابطه بین تسهیم دانش و رفتار شهروندی سازمانی با خلاقیت سازمانی در مؤسسات آموزش عالی (موردمطالعه: کارکنان دانشگاه قم). فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۸(۲۸)، ۴۷-۲۱.

۶. عنابستانی، علی اکبر؛ شیخی، پرنیان. (۱۴۰۳). تحلیل محرک‌های کلیدی اثرگذار بر مشارکت شهروندان در حفاظت از محیط‌زیست شهری با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهرکرد). فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری، (۱۵)، ۱- ۱۷

۷. فریدی ثانی، مهسا؛ بلیلان اصل، لیدا؛ ستارزاده، داریوش. (۱۴۰۲). تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در نوسازی بافت‌های فرسودهٔ شهر تبریز (نمونهٔ موردی: محلات ویجویه، بهار، قراملک، بارنج، شمس تبریزی و منجم). فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، (۱۶)، ۱۹۴- ۲۰۷.

۸. مولوی، مهرناز؛ حمیدی، آرمان. (۱۴۰۲). بررسی میزان تأثیر دلبستگی شهروندان بر مشارکت پذیری آن‌ها (مطالعه موردی: محله شهیدان). فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری، (۳۷)، ۹۴- ۱۱۱.

۹. یاری زنگنه، مرضیه. (۱۴۰۴). تحلیل نقش مدیریت دانش بر بالندگی مشارکت شهروندی در تحقق دولت الکترونیک از دیدگاه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی. فصلنامه مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات، (۱۴۱)، ۱۳۶-۱۶۲.

10. Ateş, M. & Erinsel Önder, D. A. (2023). local smart city approach in the context of smart environment and urban resilience, International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment 14 (3) 266-284.
11. Bhagat, C., Mishra, A. K., & Aithal, P. S. (2022). Model for Implementation of e- Government Services in Developing Countries like Nepal. International Journal of Case Studies in Business, IT, and Education (IJCSBE), 6(2), 320-333.
12. Deng, G.&, Fei, S. (2023). Exploring the factors influencing online civic engagement in a smart city: The mediating roles of ICT self-efficacy and commitment to community, Computers in Human Behavior, (143),107682.
13. Doran, N.M., Puiu, S., Badircea, R., Pirtea, M.G., Doran, M.D.,Ciobanu, G., & Mihit, L.D. (2023).Government Development—A Key Factor in Government Administration Effectiveness in the European Union. Electronics, 12(3), 641-659.

14. Geraei, E. (2022). The Barriers to Establishing Knowledge Management in the Public Sector Organizations of Lorestan Province. Sciences and Techniques of Information Management, 8(3), 81-120.
15. Hesam M. Cheraghipour F. (2024). Evaluation of Influential Indicators in the Regeneration of Tourism in Rasht City. Journal of Urban Planning Knowledge.8(1),92-109.
16. Inal-Cekic T. Kozaman-Aygun S. Bilen O. (2024). Reflections on place attachment: perceptions urban redevelopment in an informal neighborhood in Istanbul. Journal of Housing and the Built Environment. 39(1),1-20.
17. Li J. Burgess G. Sielker F. (2023) Political mobilization and institutional layering in urban regeneration: Transformation of land development governance in China. Cities.141:104-508.
18. Siedi S. Modiri M. Sarvar S. (2024). Analyzing Social Resilience in Urban Contexts of Sanandaj and the Effect of Regeneration on it. The Journal of Urban Economics and Planning. 4(4), 208-221.
19. Tong.X.& Liu M. (2022). Residents' behavioral intention to participate in neighborhood micro-renewal based on extended theory of planned behavior: A case study in Shanghai. Habitat international.129(2).